

6^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»

(1-3 Νοεμβρίου 2007)

– Απολογιστική επισκόπηση με 15 ερωτήσεις –¹

ΕΡΩΤΗΣΗ 1

Πρόκειται για το «6^ο» Συνέδριο με τον τίτλο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία». Αυτό σημαίνει ότι έχουν γίνει άλλα πέντε προηγούμενως. Τι αντικείμενο έχουν τα Συνέδρια αυτά, ποιος τα διοργανώνει και με ποιο σκοπό;

Απάντηση

Για να απαντηθεί η ερώτηση θα πρέπει πρώτα να ορίσουμε τι είναι ο **όρος** οπότε προκύπτει αμέσως η έννοια της **Ορολογίας** ως **επιστήμης των όρων**, ποια είναι η σχέση της με τη **γλώσσα** και ποια είναι η σημασία της για την **ελληνική γλώσσα**.

Όρος είναι η **λέξη** ή η **φράση** με την οποία εκφράζουμε γλωσσικά (*κατασημαίνουμε*) τις **έννοιες** που έχουμε στο μυαλό μας για τα διάφορα, υλικά ή άυλα, **αντικείμενα** του κόσμου (του εξωτερικού κόσμου αλλά και του εσωτερικού μας κόσμου). Όταν πρόκειται για ένα μεμονωμένο αντικείμενο τότε μιλάμε για **όνομα** του αντικειμένου. Παραδείγματα: οι λέξεις *βιβλίο, τραπέζι, πύργος, διάστημα, επιτάχυνση* και οι φράσεις *βιβλίο μαγειρικής, στρογγυλό τραπέζι, μεσαιωνικός πύργος, μεσοαστρικό διάστημα, και επιτάχυνση της βαρύτητας* είναι **όροι**, ενώ οι λέξεις/φράσεις *Αθήνα, Λευκός Πύργος, Πανεπιστήμιο Κύπρου* είναι **ονόματα**. Εδώ πρέπει να σημειωθεί ότι «**ορολογία**» (με πεζό αρχικό όμικρον) δεν αφορά την επιστήμη των όρων, αλλά είναι «σύνολο όρων» ενός ή περισσότερων τομέων (θεματικών πεδίων), δηλαδή είναι ένα «ορολόγιο».

Για να ανακοινώσουμε, λοιπόν, κάτι σχετικά με την **έννοια** ενός αντικειμένου ή μιας ομάδας αντικειμένων, που έχουμε στο μυαλό μας, αναγκαστικά θα χρειαστούμε το αντίστοιχο **όνομα** ή τον αντίστοιχο **όρο**, που δεν είναι κατ' ανάγκη μία **λέξη**. (Στο εξής όπου αναφέρουμε «όρος» θα εννοούμε «όρος ή όνομα»). Οι έννοιες **απεικονίζουν** τον κόσμο στο νου μας και οι όροι εξωτερικεύουν τις έννοιες αντιπροσωπεύοντάς τες γλωσσικά με σκοπό την μεταξύ μας επικοινωνία. Οι έννοιες βασίζονται στις ιδιότητες των αντικειμένων, ενώ οι όροι αποτελούν – ας πούμε – τα **επισήματα** (= ετικέτες) των εννοιών που αν δεν τα γνωρίζουμε δεν μπορούμε να ανταλλάξουμε τη γνώση μεταξύ μας. Εν ολίγοις, οι έννοιες είναι οι **φορείς** της γνώσης, ενώ οι όροι οι **μεταφορείς** της.

Η **Ορολογία**, ως **επιστήμη**, ασχολείται με τη συστηματική περιγραφή και τη μετάδοση της γνώσης μέσω των όρων. Το έργο της αυτό το επιτυγχάνει:

- μελετώντας και περιγράφοντας τις **σχέσεις** μεταξύ των **εννοιών** κάθε **επιμέρους τομέα** και συγκροτώντας τα **συστήματα εννοιών** του εν λόγω τομέα,
- περιγράφοντας τις **έννοιες** μέσω των **ορισμών** τους και μελετώντας τους **όρους** με τους οποίους **αποδίδονται** οι έννοιες, δηλαδή μελετώντας τις **σχέσεις αντιστοιχίας** μεταξύ **εννοιών** και **όρων**, ή – ταυτόσημα – μεταξύ **γνώσης** και **γλώσσας**,
- δημιουργώντας **νέες** τέτοιες αντιστοιχίες σε περιπτώσεις **νέων εννοιών** – που προκύπτουν από τη συνεχή ανάπτυξη της γνώσης – μέσω της αντιστοιχισής των νέων εννοιών με **υπάρχουσες λέξεις** ή **φράσεις** ή με **νεοσχηματισμένες λέξεις** (**νεολογισμούς**),

¹ Μια πιο συνοπτική μορφή του κειμένου αυτού δημοσιεύτηκε στο Ορόγραμμα, φύλλα αρ.86 και αρ.87.

- διεξάγοντας **συγκριτική εξέταση** των ίδιων συστημάτων εννοιών σε διάφορες γλώσσες και επισημαίνοντας, διατυπώνοντας και τυποποιώντας τις σχέσεις μεταξύ των **ισοδύναμων όρων** σε δύο ή περισσότερες γλώσσες και
- εξασφαλίζοντας αποτελεσματική χρήση των **νέων τεχνολογιών** (πληροφορικής, τηλεπικοινωνιών κτλ.) στη δημιουργία, επεξεργασία, παρουσίαση και διαχείριση *ορολογικών δεδομένων* και την παραγωγή σύγχρονων ορολογικών προϊόντων (*ορολογικών λεξικών/λεξιλογίων/γλωσσαρίων και βάσεων ορολογικών δεδομένων*).

||| **Εν ολίγοις, η Ορολογία μελετά, οργανώνει, εμπλουτίζει και αναπτύσσει τις ειδικές γλώσσες των διάφορων τομέων ώστε να περιγράφουν και μεταφέρουν σωστά τις αντίστοιχες γνώσεις.**

Κάθε Έλληνας επιστήμονας – και όχι μόνο – έχει ανάγκη την Ορολογία για να κατανοήσει πληρέστερα την ορολογία και μέσω αυτής τη γνώση του τομέα του. Κάθε επιστημονικός ή τεχνικός φορέας με κλαδικό χαρακτήρα (ένωση, σύλλογος κτλ.) έχει σχέση με την Ορολογία: αν μη τι άλλο πρέπει να τον ενδιαφέρει η *ειδική γλώσσα* και επομένως και η *ορολογία* του σχετικού κλάδου. Επίσης η Ορολογία αφορά και ενδιαφέρει όλες τις πανεπιστημιακές σχολές και τμήματα, κάθε κατεύθυνσης και ειδικότητας, είτε ως δημιουργούς γνώσης είτε ως μεταδότες της κεκτημένης γνώσης. Από γλωσσολογικής ερευνητικής πλευράς απασχολεί τα γλωσσολογικά τμήματα των ΑΕΙ. Η εκπαίδευση, τα ΜΜΕ, οι μεταφραστές, οι συγγραφείς επιστημονικών και τεχνικών κειμένων, οι επικοινωνίες – κλασικές ή ηλεκτρονικές – και γενικά η «Κοινωνία της Πληροφορίας» έχουν ανάγκη τη βοήθεια και τα αποτελέσματα της Ορολογίας.

Στην **Ελλάδα** ο μοναδικός φορέας που έχει αποκλειστικό αντικείμενο την Ορολογία είναι η **Ελληνική Εταιρεία Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ)**, μη κερδοσκοπική επιστημονική ένωση που ιδρύθηκε το **1992**. Ένδειξη του ενδιαφέροντος για την Ορολογία είναι οι πλέον των 50 ειδικότητες των 300 περίπου μελών της (*μεταφραστές, φιλόλογοι ελληνικής/αγγλικής/γαλλικής/γερμανικής φιλολογίας, γλωσσολόγοι, χημικοί μηχανικοί, φυσικοί, φυσικοί-ηλεκτρονικοί, μηχανολόγοι, ηλεκτρολόγοι, καθηγητές ξένων γλωσσών, οικονομολόγοι, ηλεκτρονικοί μηχανικοί, χημικοί, πολιτικοί μηχανικοί, πληροφορικοί, αναλυτές-προγραμματιστές, μαθηματικοί, νομικοί, τοπογράφοι, αρχιτέκτονες, εκπαιδευτικοί, μεταλλειολόγοι, ιστορικοί, ψυχολόγοι κ.ά.*)

Η ΕΛΕΤΟ, τηρώντας την επιταγή του Καταστατικού της για την προώθηση της ελληνικής ορολογίας και την σύγχρονη ανάπτυξη της ελληνικής γλώσσας, διοργανώνει – μαζί με άλλους συνδιοργανωτές – τα συνέδρια «**Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία**», από το 1997, κάθε δύο χρόνια. Εμπνευστής, αλλά και πρωτεργάτης στην προσπάθεια αυτή ήταν ο αείμνηστος Βασίλης Α. Φιλόπουλος, στη μνήμη του οποίου αφιερώθηκε το 6^ο Συνέδριο.

Τα τέσσερα πρώτα συνέδρια πραγματοποιήθηκαν στην Αθήνα, ενώ το πέμπτο στη Λευκωσία με κύριο συνδιοργανωτή το Πανεπιστήμιο Κύπρου (ΠΚ). Το ΠΚ ήταν κύριος συνδιοργανωτής και στο 6^ο Συνέδριο, που μόλις πέρασε στην ιστορία, ενώ οι λοιποί **συνδιοργανωτές** ήταν:

- Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ)
- Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (ΕΜΠ)
- Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ)
- Πανεπιστήμιο Πατρών (ΠΠ)
- Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (ΙΦΑ)
- Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας (ΤΕΕ)
- Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου (ΙΕΛ)
- Οργανισμός για τη Διεθνοποίηση της Ελληνικής Γλώσσας (ΟΔΕΓ)

Σκοπός των Συνεδρίων «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» είναι να δώσουν κάθε φορά το «στιγμιότυπο» της κατάστασης της **Ορολογίας** στον διεθνή και ιδιαίτερα στον ελληνόγλωσσο χώρο, εντός και εκτός Ελλάδος και της **ελληνικής ορολογίας** σε διάφορους τομείς, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού και παγκόσμιου πολυγλωσσικού περιβάλλοντος – από πλευράς έρευνας, ανάπτυξης και εφαρμογής – υπό το πρίσμα όχι μόνο της **μονογλωσσικής θεώρησης**, αλλά περισσότερο της **διαγλωσσικής θεώρησης** την οποία επιτάσσει το σημερινό παγκόσμιο ορολογικό γίγνεσθαι (παγκόσμια «Διαδικτύωση» της πληροφορίας και της γνώσης).

ΕΡΩΤΗΣΗ 2

Η διεξαγωγή του 5^{ου} Συνεδρίου στη Λευκωσία, αλλά και η παρουσία του Πανεπιστημίου Κύπρου ως κύριου συνδιοργανωτή του 6^{ου} Συνεδρίου έχουν κάποια ιδιαίτερη σημασία;

Απάντηση

Η ένθερμη συμμετοχή του ΠΚ στη συνδιοργάνωση του 5^{ου} Συνεδρίου και η εξακολούθηση της συμπόρευσης με την ΕΛΕΤΟ στη διοργάνωση του 6^{ου} Συνεδρίου δηλώνουν και τονίζουν τον ενιαίο τρόπο με τον οποίο πρέπει να αντιμετωπίζεται η ελληνική γλώσσα και ιδιαίτερα η ελληνική ορολογία στην Ελλάδα και στην Κύπρο, οι οποίες – έστω και αν η ελληνική γλώσσα θεωρείται ότι ανήκει στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση – δεν παύουν να αποτελούν **δύο** κράτη μέλη της ΕΕ που **μιλούν την ελληνική γλώσσα**. Η ΕΛΕΤΟ και το ΠΚ θεωρούν – και το εφαρμόζουν στην πράξη – ότι πρέπει να υπάρχουν κοινοί ορολογικοί στόχοι και κοινός «αξονας» συντονισμού των ορολογικών εργασιών μεταξύ Ελλάδας και Κύπρου, για το καλό της ελληνικής γλώσσας, της οποίας ο ρόλος θεωρούμε ότι πρέπει να αναβαθμιστεί στο πλαίσιο της ενωμένης Ευρώπης, όπως για παράδειγμα να καλυφθεί το τεράστιο έλλειμμα ελληνικών ισοδύναμων όρων στην ΙΑΤΕ, την διαδραστική τράπεζα όρων της ΕΕ.

ΕΡΩΤΗΣΗ 3

Είχε κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά το 6^ο Συνέδριο έναντι των προηγούμενων και ποια είναι αυτά;

Απάντηση

Το σπουδαιότερο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του 6^{ου} Συνεδρίου είναι ότι αυτό τέθηκε υπό την **αιγίδα** του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας Κυρίου **Κάρουλου Παπούλια**. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αγκάλιασε την προσπάθεια της ΕΛΕΤΟ και των συνδιοργανωτών προσφέροντας την αιγίδα του, γεγονός που αποτελεί για μας μεγάλη ηθική στήριξη. Μας υποσχέθηκε ότι θα τον έχουμε συμπαραστάτη μας και στις μελλοντικές προσπάθειές μας.

Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό του 6^{ου} Συνεδρίου είναι ότι είχε τη μεγαλύτερη ως τώρα συμμετοχή ξένων ομιλητών. Η συμμετοχή 11 ξένων ομιλητών ανέδειξε το διεθνή – πλέον – χαρακτήρα του Συνεδρίου.

ΕΡΩΤΗΣΗ 4

Ποια ήταν σε γενικές γραμμές η διάρθρωση του Συνεδρίου;

Απάντηση

Τα 6^ο Συνέδριο άρχισε την Πέμπτη 1-11-07 το απόγευμα (ώρα 19.00) και διήρκεσε ως το απόγευμα του Σαββάτου 3-11-07. Η διάρθρωσή του ήταν: η Εναρκτήρια Συνεδρία, 6 συνεδρίες επιστημονικών ανακοινώσεων, μία συνεδρία ανακοινώσεων σχετικών με ορολογικές δραστηριότητες φορέων και μία ανοικτή συζήτηση (στρογγυλό τραπέζι). Το αναλυτικό πρόγραμμα υπάρχει στην ιστοσελίδα του συνεδρίου (<http://www.eleto.gr/gr/Conference06.htm>).

ΕΡΩΤΗΣΗ 5

Τι έγινε στην Εναρκτήρια Συνεδρία, ποιοι τομείς καλύφθηκαν στις συνεδρίες των ανακοινώσεων και τι πραγματεύθηκε η ανοικτή συζήτηση;

Απάντηση

Εναρκτήρια Συνεδρία

Η Εναρκτήρια Συνεδρία των συνεδρίων «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» έχει πανηγυρικό χαρακτήρα, περιλαμβάνει σύντομες εισηγητικές ομιλίες των προέδρων των δύο επιτροπών του Συνεδρίου (Οργανωτικής και Επιστημονικής) και σύντομους χαιρετισμούς των εκπροσώπων των συνδιοργανωτών. Στη συνέχεια, κηρύσσεται η έναρξη των εργασιών του Συνεδρίου και ακολουθεί αμέσως ομιλία ειδικού προσκεκλημένου της Οργανωτικής Επιτροπής με θέμα που αφορά τη ζωή και την προσφορά του προσώπου στο οποίο είναι αφιερωμένο το Συνέδριο. Το 6^ο Συνέδριο ήταν αφιερωμένο στη μνήμη του **Βασίλη Α. Φιλόπουλου**, εμπνευστή, βασικού ιδρυτικού μέλους και για πολλά χρόνια προέδρου της ΕΛΕΤΟ.

Η Εναρκτήρια Συνεδρία του 6^{ου} Συνεδρίου διεξήχθη στη Μεγάλη Αίθουσα Τελετών του ΕΚΠΑ. Κατ' αυτήν προσφώνησε τους συνέδρους και προσκεκλημένους, εκ μέρους του Πρύτανη, ο εκπρόσωπος του ΕΚΠΑ στην Οργανωτική Επιτροπή καθηγητής κ. **Παναγιώτης Κοντός** και ακολούθησαν εισηγητικές ομιλίες του Προέδρου της Οργανωτικής Επιτροπής και της ΕΛΕΤΟ κ. **Κώστα Βαλεοντή** και της Προέδρου της Επιστημονικής Επιτροπής, καθηγήτριας του ΠΚ, κας **Μαριάννας Κατσογιάννου** και στη συνέχεια χαιρετισμοί εκ μέρους των διοικήσεων και εκπροσώπων των συνδιοργανωτών που απηύθυναν: η καθηγήτρια ΑΠΘ κα **Άννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη**, ο καθηγητής ΕΜΠ κ. **Ανδρέας Ανδρεόπουλος**, η

καθηγήτρια ΠΠ κα **Αννα Ιορδανίδου**, ο εκπαιδευτικός ακόλουθος της Γαλλικής Πρεσβείας κ. **Paul Petit** (IFA), ο πρόεδρος του ΤΕΕ κ. **Γιάννης Αλαβάνος**, ο ερευνητής του ΙΕΛ κ. **Νίκος Γλάρος** και ο πρόεδρος του ΟΔΕΓ κ. **Κωνσταντίνος Καρκανιάς**.

Μετά την κήρυξη της έναρξης των εργασιών του Συνεδρίου από τον Πρόεδρο της ΕΛΕΤΟ, ο ομότιμος καθηγητής ΕΜΠ κ. **Θεοδόσης Π. Τάσιος**, στην ομιλία του με θέμα «**Ζωτική μνήμη Βασίλη Φιλόπουλου**», συγκίνησε το ακροατήριο με τον συναρπαστικό λόγο του, αναλύοντας τα στάδια της πολύχρονης παρουσίας του Βασίλη Φιλόπουλου στα τεχνικά και επιστημονικά δρώμενα στην Ελλάδα και καταλήγοντας emphaticά ότι ο Βασίλης Φιλόπουλος εξακολουθεί και θα εξακολουθεί να υπάρχει μέσα από τα ζωντανά αποτελέσματα των έργων του.

Η βραδιά έκλεισε με δεξίωση που παρέθεσε η ΕΛΕΤΟ στους συνέδρους και προσκεκλημένους, στους εντυπωσιακούς χώρους του κτηρίου «Κωστής Παλαμάς» (στη γωνία των οδών Ακαδημίας και Σίνα).

Συνεδρίες ανακοινώσεων

Στο 6^ο Συνέδριο παρουσιάστηκαν συνολικά **35** ανακοινώσεις τις οποίες είχαν συγγράψει/εκπονήσει **49** επιστήμονες, ερευνητές ή μελετητές, **38** Έλληνες και **11** ξένοι.

Οι επτά συνεδρίες ανακοινώσεων του Συνεδρίου κάλυψαν οκτώ **θεματικές ενότητες** με τη σειρά που αναγράφονται στον παρακάτω πίνακα:

Θεματικές ενότητες:

- Γλωσσολογικές-Οντολογικές Αρχές της Ορολογίας
- Ορολογική πολιτική (Προσκεκλημένη ανακοίνωση)
- Διδακτική και Ορολογία
- Ορολογία συγκεκριμένων θεματικών πεδίων – Λεξικογραφικές και ορογραφικές μελέτες
- Ορολογικοί πόροι
- Τυποποίηση Ορολογίας
- Ορολογία και Μετάφραση
- Δραστηριότητα φορέων και οργάνων Ορολογίας

Ανοικτή συζήτηση

Το θέμα της ανοικτής συζήτησης ήταν «Αρχές της Ορολογίας – Προσαρμογή των Διεθνών Προτύπων για την ελληνική γλώσσα», στο πλαίσιο του οποίου παρουσιάστηκε το έργο της Επιτροπής Τυποποίησης ΤΕΕ-ΕΛΟΤ/ΤΕ21 «Αρχές της Ορολογίας» και ιδιαίτερα τα προσφάτως εκδοθέντα πρότυπα ΕΛΟΤ 561.1 και ΕΛΟΤ 561.2 και το υπό επεξεργασία πρότυπο ΕΛΟΤ 402.

Στο περιορισμένο του χρόνου και του χώρου μπορούμε να κάνουμε μόνο μια μικρή επισκόπηση και επιλογή κάποιων χαρακτηριστικών στοιχείων από τις εργασίες που παρουσιάστηκαν, με εκφράσεις-περιγραφές και παραδείγματα που έχουν χρησιμοποιήσει οι ίδιοι οι συγγραφείς. Και προφανώς μόνο μια γεύση μπορούμε να δώσουμε από την πραγματική ουσία και διάρκεια του Συνεδρίου, όπως την έζησαν οι σύνεδροι.

ΕΡΩΤΗΣΗ 6

Τι είναι οι «Γλωσσολογικές-οντολογικές αρχές» της Ορολογίας που αναφέρθηκε πριν ως πρώτη θεματική ενότητα και τι καλύφθηκε περίπου στην ενότητα αυτή;

Απάντηση

Όπως αναφέραμε στην αρχή για το αντικείμενο της Ορολογίας ως επιστήμης, η Ορολογία ασχολούμενη με τη συστηματική περιγραφή και τη μετάδοση της γνώσης μέσω των όρων **αποτελεί τη γέφυρα** ανάμεσα στη **γνώση** και στη **γλώσσα**. Βασίζεται, επομένως, και υπακούει σε αρχές τόσο της Λογικής και της Οντολογίας όσο και της Γλωσσολογίας. Οι **έννοιες** ως νοητικοί αντιπρόσωποι των αντικείμενων και τα **συστήματά** τους είναι η βάση του λογικού-οντολογικού σκέλους, ενώ οι **γλωσσικές μορφές** (όροι) και οι τρόποι και κανόνες σχηματισμού τους είναι η βάση του γλωσσικού-γλωσσολογικού σκέλους.

Στην ενότητα αυτήν του 6^{ου} Συνεδρίου, μπορούμε να πούμε, με λίγα λόγια, ότι εξετάστηκαν τα ακόλουθα θέματα:

- Το μόρφημα *-ειδ(ής)*, η διαχρονική πορεία του από την Αρχαία Ελληνική (ΑΕ) στη Νέα Ελληνική (ΝΕ) – που εν πολλοίς περιλαμβάνει και σημαντική διαδρομή μέσω των δυτικών γλωσσών –, η «ομοιαστική» σημασία του τόσο κυριολεκτικά (από την αίσθηση της όρασης) όσο και μεταφορικά (στον κόσμο του λογισμού) και η σπουδαιότητά του ως «ιδιαίτερα χρήσιμου στοιχείου στην επιστημονική ορολογία, στο βαθμό που σε μια ταξινόμηση επιτρέπει τη δημιουργία ευρύτερων τάξεων, τα μέλη των οποίων μοιράζονται μόνο βασικά γνωρίσματα...» [Ερευνήτρια: **Αννα Αναστασιάδη-Συμεωνίδη**].
- Σύνθετα ρήματα της ΝΕ των οποίων το δεύτερο συνθετικό είναι κάποιο απλό βαρύτονο ρήμα της ΑΕ στην αρχική ή και σε νεότερη εξελιγμένη μορφή του. Και ενώ το απλό ρήμα είναι *βαρύτονο* τα σύνθετά του, που χρησιμοποιούνται και σήμερα, είναι είτε *βαρύτονα* είτε *οξύτονα*, ανάλογα με τη γραμματική κατηγορία του πρώτου συνθετικού. Για παράδειγμα από το απλό ρήμα *δίδω* (αρχικά: *δίδωμι*) σύνθετα: *δια-δίδω*, *από-δίδω*, *εν-δίδω*, *παρα-δίδω*, αλλά *λογο-δοτώ*, *μισθο-δοτώ* κτλ. Διαφαίνεται, διερευνάται και επιβεβαιώνεται ο υποκείμενος «Κανόνας» ότι η πρώτη περίπτωση είναι όταν το πρώτο συνθετικό είναι κυρίως πρόθεση της ΑΕ ή της ΝΕ, ενώ η δεύτερη όταν το πρώτο συνθετικό είναι κυρίως όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο) και, σπανιότερα, άλλο μέρος του λόγου. Διερευνάται, επίσης, η εφαρμογή του Κανόνα αυτού στην οροδοσία/ονοματοδοσία ενός θεματικού πεδίου αιχμής (τηλεπικοινωνίες – Βάση TELETERM). [Ερευνήτης: **Κώστας Βαλεοντής**].
- Μελέτη των πολυλεκτικών συνθέτων με τη μορφή επίθετο + ουσιαστικό που ανήκουν σε ειδικά λεξιλόγια, π.χ. *νωπιαίος μυελός*, στο πλαίσιο της ενσωμάτωσής τους στο ηλεκτρονικό μορφολογικό λεξικό πολυλεκτικών σύνθετων μονάδων της Νέας Ελληνικής που κατασκευάζει η Μονάδα Αυτόματης Επεξεργασίας Φυσικών Γλωσσών του Εργαστηρίου Μετάφρασης και Επεξεργασίας του Λόγου (<http://linginfo.frl.auth.gr>). [Ερευνήτρια: **Βασιλική Φούφη**].
- Μελέτη της χρήσης πολυλεκτικών όρων και της λεξικοποίησής τους, μέσω παραδείγματος εξέτασης όρων και εκφράσεων που αφορούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου και την αύξηση της θερμοκρασίας της Γης. Εργασία στην οποία παρουσιάστηκαν, στο πλαίσιο του συγκεκριμένου παραδείγματος τα χαρακτηριστικά βάσει των οποίων διακρίνονται οι λεξικοποιημένοι και μη λεξικοποιημένοι όροι, διάκριση που «ενισχύεται στις περιοχές όπου η γνώση είναι εισαγόμενη και/ή η πρωτότυπη γλωσσική παραγωγή είναι μικρή σε όγκο, με αποτέλεσμα να επιβραδύνεται η παγίωση της ορολογίας». [Ερευνήτρια: **Μαριάννα Κατσογιάννου**]
- *Μελέτη της εφαρμογής συστημάτων θεματικών πεδίων (ΣΘΠ) στην οργάνωση της ορολογικής πληροφορίας*. Εξετάστηκαν η «φιλοσοφική παράδοση» (ταξινόμηση των επιστημών) και οι «ακαδημαϊκές» εφαρμογές (εκπαίδευση, έρευνα), αλλά και οι πιο «πρακτικές» εφαρμογές (στατιστική, οικονομία), καθώς και η σχέση των συστημάτων αυτών με την προσέγγιση των θεματικών πεδίων στη λεξικογραφία και στην ορολογία. Προτάθηκε – σε δύο εκδοχές, μία συνεπτυγμένη και μία αναλυτική – «συγκεκριμένη σύνθεση που βασίζεται στην αξιοποίηση πηγών που παρουσιάζουν με άμεσο ή έμμεσο τρόπο δομές τύπου ΣΘΠ». [Ερευνήτης: **Διονύσης Γιαννίμπας**].
- *Ανάμεικτα σήματα: Σκέψεις και συλλογισμοί περί ορολογίας*. Τα κύρια χαρακτηριστικά των όρων (ανεξάρτητοι από το συγκείμενο, απαλλαγμένοι από συνδηλώσεις και σημασιολογικά σταθεροί), που πράγματι φαίνεται ότι προσφέρουν ένα χρήσιμο εργαλείο για αναμφίσημη χρήση, είναι ταυτόχρονα και υπεύθυνα για το ότι η ορολογία καθίσταται αδιαφανής και δυσλειτουργική σε μεγάλο πλήθος χρηστών αφού, με αυξανόμενη συχνότητα, την ιδιοποιούνται εμπορικά και πολιτικά συμφέροντα. Ως αποτέλεσμα, η ορολογία ως γλωσσολογική έννοια κινδυνεύει να χάσει την σκοπούμενη αποτελεσματικότητά της μαζί με την εννοιακή αυστηρότητά της. Για τη διατήρηση του κοινωνικά σημαντικού ρόλου της, επιβάλλεται η αναθεώρηση των σκοπών και μεθόδων της με πραγματολογικό προσανατολισμό, αναθεώρηση η οποία έχει ήδη καθυστερήσει. [Ερευνήτης: **Kurt Opitz**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 7

Στη δεύτερη – παραπάνω – θεματική ενότητα «Ορολογική πολιτική» έχει προστεθεί ο χαρακτηρισμός «προσκεκλημένη ανακοίνωση». Τι εννοείται με τον όρο αυτό και τι ακριβώς περιλάμβανε αυτή η ενότητα;

Απάντηση

Ο όρος «προσκεκλημένη ανακοίνωση» αντιστοιχεί στον αγγλικό όρο «*invited paper*». Έχει γίνει και στους δύο όρους η ίδια συνεκδοχική επέκταση. Στην ουσία πρόκειται για ανακοίνωση που παρουσιάζει *προσκεκλημένος* (*invited*) ομιλητής, ο οποίος καλείται από την Οργανωτική Επιτροπή να αναπτύξει συγκεκριμένο θέμα, με το οποίο ο ίδιος έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα. Η ανακοίνωση αυτή δεν υπάγεται στη διαδικασία της υποβολής και αξιολόγησης από την Επιστημονική Επιτροπή.

Στο 6^ο Συνέδριο η Οργανωτική Επιτροπή προσκάλεσε δύο ομιλήτριες του ακαδημαϊκού χώρου στον τομέα της Ορολογίας: την **Fidelma Ní Ghallchobhair** (Ιρλανδία) και την **Rute Costa** (Πορτογαλία): η πρώτη είναι η σημερινή πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορολογίας (EAFT) και η δεύτερη είναι η προκάτοχός της. Το θέμα που ανέλυσαν στο Συνέδριο ήταν ο σχεδιασμός και οι πολιτικές ορολογίας στις «μικρές» (=λιγότερο ομιλούμενες) γλώσσες, για το οποίο η EAFT διοργάνωσε ειδική σύνοδο εργασίας στο Δουβλίνο τον Ιούλιο 2007, εξετάζοντας μεθόδους δημιουργίας/εμφύτευσης και τυποποίησης όρων στις γλώσσες αυτές.

ΕΡΩΤΗΣΗ 8

Η θεματική ενότητα «Διδακτική και Ορολογία» έχει να κάνει με τη διδασκαλία και την εκμάθηση ειδικών όρων; Τι συγκεκριμένο προέκυψε από αυτήν στο 6^ο Συνέδριο;

Απάντηση

Κάτω από τον τίτλο «Διδακτική και Ορολογία» μπορούν να θεωρηθούν τρεις διεργασίες:

- η διδασκαλία της Ορολογίας ως επιστήμης, με τα φαινόμενά της, τις αρχές της και τις μεθόδους της,
- η διδασκαλία της ορολογίας (= των όρων) ενός ή περισσότερων θεματικών πεδίων και κυρίως της διαγλωσσικής αντιστοιχίας των όρων και
- η διδασκαλία του αντικειμένου άλλης επιστήμης με τη βοήθεια των αρχών και μεθόδων της Ορολογίας.

Στην τελευταία διεργασία εντάσσονται και οι δύο ανακοινώσεις αυτής της ενότητας του 6^{ου} Συνεδρίου:

- Στην πρώτη μελετήθηκε και προτάθηκε ένα «συστημικό πρότυπο ανάγνωσης» (ΣΠΑ): μια μέθοδος αποδοτικού διαβάσματος, που εφαρμόστηκε ήδη στην πράξη, το οποίο στηρίζεται «στην εφαρμογή της συστημικής προσέγγισης για την ανάγνωση τεχνικών κειμένων, δηλαδή της λογικής παρουσίας της πληροφορίας, ώστε οι φάσεις της κατανόησης, της αφομοίωσης και της ανάκλησης να γίνονται κατά τρόπο ασφαλές και επιταχυνόμενο». Το συστημικό πρότυπο ανάγνωσης βασίζεται στον «Πίνακα των 10+1 “μορφών απόφασης” του Αριστοτέλη, αυτών που σήμερα καλούνται κατηγορίες ή “οντολογίες” ή κατ’ άλλους, οντολογικά κριτήρια»: *ουσία, ποσότητα, ποιότητα, σχέση, τόπος, χρόνος, ενέργεια, πάθος, τοποθέτηση, κατάσταση* και περιλαμβάνει διαχωρισμό και διάταξη της πληροφορίας βάσει αυτών των οντολογικών κριτηρίων με τη «δημιουργική συμμετοχή» του αναγνώστη. [Ερευνήτρια: **Μαρία Καρδούλη**].
- Στη δεύτερη, περιγράφεται μέθοδος για την προσέγγιση των διδακτικών εννοιών σε ένα Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας (Σ.Δ.Ε.) μέσω της διαθεματικής ερμηνείας όρων. Για την προσέγγιση και κατανόηση ορισμένων όρων επιστημών όπως Μαθηματικά, Φυσική και Πληροφορική, εφαρμόζεται διαθεματική προσέγγιση αυτών των όρων με συνεργασία του εκάστοτε εκπαιδευτικού με τον φιλόλογο του σχολείου. «Έτσι, μέσα στα πλαίσια του ελληνικού γραμματισμού, το μάθημα της ελληνικής γλώσσας, ερμηνεύονται, ετυμολογούνται, μεταγλωττίζονται αυτοί οι όροι, αναλύεται ο τρόπος παραγωγής ή σύνθεσής τους ή χρησιμοποιούνται αυτοί σε διάφορα γλωσσικά παραδείγματα, κυριολεκτικά ή μεταφορικά, με σκοπό τη σε βάθος και πλάτος κατανόησή τους» [Ερευνητές: **Άρτεμις Ζαφειρίου, Ντικράν Ματοσσιάν, Μιλτιάδης Συμεωνίδης, Τιμολέων Θεοφανέλης**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 9

Όπως φαίνεται από το πρόγραμμα, η θεματική ενότητα «Ορολογία συγκεκριμένων θεματικών πεδίων – Λεξικογραφικές και ορογραφικές μελέτες» ήταν αυτή με τον μεγαλύτερο αριθμό ανακοινώσεων. Πώς εξηγείται αυτό;

Απάντηση

Πράγματι η ενότητα αυτή «απλώθηκε» σε τέσσερις συνεδρίες: σε ένα μέρος της 2^{ης} Συνεδρίας, σε ολόκληρες την 3^η και την 4^η Συνεδρία και στο μεγαλύτερο μέρος της 5^{ης} Συνεδρίας. Είναι αναμενόμενος ο μεγαλύτερος αριθμός ανακοινώσεων σε αυτήν τη θεματική ενότητα, δεδομένου ότι αυτή αντιπροσωπεύει – σε ό,τι αφορά την ορολογία τους – όλα ανεξαιρέτως τα ειδικά θεματικά πεδία: δηλαδή καλύπτει όλη τη γνώση.

Είχαμε, λοιπόν, στην ενότητα αυτή 13 ανακοινώσεις σχετικά με τα ακόλουθα θέματα:

- Η ορολογία της δημόσιας διοίκησης στην αρχαία Κρήτη, η οποία αντανakλά την οργάνωση της δημόσιας διοίκησης της αρχαίας Κρήτης, με τις τρεις κύριες αρχές: τους *Κόσμους*, την *Αρχαία Βουλή*

και την *Εκκλησία του Δήμου*, όπως προκύπτει απο την ανάγνωση των αρχαίων επιγραφών [*Ερευνητής: Angel Martinez*].

- *Αρχαιοελληνικό-Γεωργιανό Λεξικό Χρωματικών Όρων*. Εκτεταμένη έρευνα των αρχαιοελληνικών χρωματικών όρων και ένα πρωτότυπο έργο. «Το Λεξικό των Αρχαιοελληνικών Χρωματικών Όρων θα διευκολύνει την μελέτη των χρωματικών συμβολισμών στην αρχαιότητα γενικά, και στην αρχαία Ελληνική γραμματεία ειδικότερα, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό, καθώς το χρώμα δεν είναι απλά ένα φυσικό και χημικό, οργανικό και γλωσσολογικό φαινόμενο, αλλά και συγχρόνως ένα πολιτισμικό φαινόμενο γενικότερα» [*Ερευνήτρια: Ειρήνη Ντάρτσια*].
- *Δημιουργία και εξέλιξη της Παιδαγωγικής Ορολογίας από τα Αγγλικά στα Ελληνικά*. Μια μελέτη πάνω στη δημιουργία και εξέλιξη της παιδαγωγικής ορολογίας από την αγγλική προς την ελληνική γλώσσα με σκοπό τη δημιουργία ενός εξειδικευμένου δίγλωσσου λεξικού στην ελληνική γλώσσα που να περιλαμβάνει αυστηρά και αποκλειστικά παιδαγωγικούς όρους. [*Ερευνητής: Θάνος Μεντζελόπουλος*].
- *Ορολογική έρευνα σε τομέα της Ναυοιατρικής*. Ο στόχος της εργασίας «συνίσταται στην απόπειρα να προσφέρει μια ορολογική εικόνα που θα φωτίσει (στο βαθμό που επιτρέπει η υπάρχουσα βιβλιογραφία) ένα ιδιαίτερο τμήμα του υποτομέα της μεταφοράς φαρμάκων, τους κολλοειδείς φορείς». Προτάθηκε, με τη σημαντική συμβολή των ειδικών, μια ταξινόμηση που χαρακτηρίστηκε πρωτότυπη και τονίστηκε η ανάγκη για περαιτέρω έρευνα του τομέα με σκοπό την κατάρτιση μιας ορολογίας που θα εξυπηρετεί την εύκολη, γρήγορη και ακριβή πρόσβαση στα νέα τεχνολογικά δεδομένα της ναυοιατρικής. [*Ερευνήτρια: Πελαγία Κομνή*].
- *Το ρήμα στην ταξινόμηση και μετάφραση κειμένων ανατομίας*. Με βάση ιταλικά κείμενα ανατομίας που χρησιμοποιούνται στο Α.Π.Θ. ως τμήμα της ύλης για την προπτυχιακή και τη μεταπτυχιακή εκπαίδευση στη μετάφραση ιατρικών κειμένων, τα οποία συχνά περιέχουν αναφορές και κατά συνέπεια όρους που εντάσσονται και στην περιοχή της φυσιολογίας, η ανακοίνωση ανέδειξε τα κενά που παρουσιάζουν οι ελληνοϊταλικές λεξικογραφικές πηγές αναφοράς στη διαχείριση εντολών για τη μετάφραση υβριδικών κειμένων ανατομίας με έμφαση στο ρήμα. [*Ερευνήτρια: Ελένη Κασάπη*].
- *Ζητήματα αναγνώρισης των πολυλεκτικών σύμπλοκων όρων στον τομέα της βιοϊατρικής*. Η ανακοίνωση, η οποία στηρίζεται σε έρευνα που διεξάγεται στο πλαίσιο του ερευνητικού έργου ΙΑΤΡΟΛΕΞΗ, περιέγραψε αναλυτικά τις δομές με βάση τις οποίες σχηματίζονται οι πολυλεκτικοί σύμπλοκοι όροι στον τομέα της βιοϊατρικής, με στόχο την αυτόματη αναγνώριση ή/και εξαγωγή τους από κείμενα. [*Ερευνητές: Άννα Ιορδανίδου, Μαβίνα Πανταζάρα, Έλενα Μάντζαρη, Γιώργος Ορφανός, Αριστείδης Βαγγελάτος, Βασίλης Παπαπαναγιώτου*].
- *Εξελληνισμός όρων της γεωπληροφορικής μέσα στα πλαίσια διάδοσης ελεύθερου λογισμικού ανοικτού κώδικα*. Η ανακοίνωση περιλαμβάνει ένα σύνολο βασικών όρων πληροφορικής και ειδικών όρων γεωπληροφορικής που χρησιμοποιούνται από ελεύθερα λογισμικά ανοικτού κώδικα με στόχο να αρχίσει «ένας διάλογος που θα οδηγήσει στη δημιουργία ενός λεξιλογίου βασικών όρων της γεωπληροφορικής. [*Ερευνητές: Νικόλαος Καρανικόλας, Κίμων Παπαδημητρίου*].
- *Τεχνική ορολογία στη χημική μηχανική: απόδοσις ξένων όρων*. Στην ανακοίνωση αναπτύχθηκαν ορισμένοι προβληματισμοί για την απόδοση ξενόγλωσσων όρων στα ελληνικά και τονίστηκε η συμβολή του ΤΕΕ στον «εμπλουτισμό της ορολογίας των χημικών μηχανικών». [*Ερευνητής: Στέλιος Βουγιούκαλος*].
- *Μερικές ιδιαιτερότητες της ΝΕ ορολογίας στον τομέα της οικολογίας*. Με θέμα την ορολογία της οικολογίας, η ανακοίνωση ανέδειξε το γεγονός ότι ορισμένοι όροι της ΝΕ δεν ακολούθησαν τους ξενόγλωσσους όρους αλλά αποδόθηκαν ελεύθερα. Για παράδειγμα, στην ελληνική γλώσσα δεν εισχώρησε ο αγγλικός, σχεδόν διεθνής ήδη, όρος smog (ομίχλη και καπνιά κατά το Oxford English – Greek Learner’s Dictionary), αλλά με την έννοια αυτή χρησιμοποιήθηκε το αρχαίο ελληνικό ουσιαστικό νέφος...». [*Ερευνήτρια: Stoyana Poromanska*]
- *Μια βάση δεδομένων στις υπηρεσίες της ορολογικής δημιουργίας*. Με αφετηρία την αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής, στην ανακοίνωση περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη δημιουργία βάσης ορολογικών δεδομένων στον τομέα της αμπελοργάνωσης και οινοποιίας, με σκοπό τον εντοπισμό εν δυνάμει όρων. [*Ερευνήτρια: Δάφνη Δεληγιάννη*].
- *Χρήσεις της γλώσσας και γλωσσικές νοοτροπίες στους μηχανικούς: η τυποποιημένη και η κοινή νεοελληνική γλώσσα στους χώρους δράσης*. Η εισήγηση αναφέρεται στις ιδιαιτερότητες που έχει η χρήση μιας γλώσσας από ομάδες με διαφορετικά πολιτισμικά ή επαγγελματικά χαρακτηριστικά. Από την ποικιλία των παραδειγμάτων που αναφέρθηκαν αναδείχτηκε η ανάγκη, και διατυπώθηκαν προτάσεις, για συγκέντρωση και συνδυασμένη παρουσίαση των διαφόρων γλωσσικών μορφών που συναντώνται και χρησιμοποιούνται από τους μηχανικούς ή στο χώρο δράσης των μηχανικών γενικότερα, γεγονός που θα συμβάλει τόσο στην ενημέρωση και στη διατήρηση του γλωσσικού

πλούτου που υπάρχει, όσο και στη διασφάλιση της επικοινωνίας ανάμεσα σε ενδιαφερόμενα μέρη. [Ερευνήτρια: **Κατερίνα Τοράκη**].

- *Εμπειρίες από το ξεκίνημα μιας άτυπης Θεματικής Επιτροπής Ορολογίας*. Η ανακοίνωση περιγράφει το ξεκίνημα λειτουργίας μιας «μικρής» επιτροπής ορολογίας στο εφαρμοσμένο διεπιστημονικό θεματικό πεδίο “Προστασία, ρύπανση και αποκατάσταση εδαφών και υπόγειων νερών”, σε πρώτη φάση για δύο ομάδες όρων. Αναλύθηκαν και σχολιάστηκαν ο τρόπος εργασίας και τα αποτελέσματα και επισημάνθηκε η ανάγκη της συμβολής ειδικών της ορολογίας. Η προτεινόμενη διαδικασία, δηλαδή η κλίμακα εργασίας και η δομή της επιτροπής λειτούργησε ικανοποιητικά. Η όλη προσπάθεια στέφθηκε από επιτυχία, γεγονός ενθαρρυντικό για την περαιτέρω πορεία. [Ερευνήτριες: **Μαρίνα Πανταζίδου, Νυμφοδώρα Παπασιώπη**].
- *Ελληνοϊταλικό Επιμελητήριο Θεσσαλονίκης: μια ιταλο-ελληνο-αγγλική κοινωνιοορολογική μελέτη*. Η ανακοίνωση αφορά μελέτη της ορολογίας που περιέχεται στα δίγλωσσα δημοσιεύματα του ιστοτόπου του Ελληνοϊταλικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης και τη δημιουργία σχετικής βάσης ορολογικών δεδομένων. [Ερευνητές: **Benedetta Bertozzi, Franco Bertaccini**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 10

Τι καλύπτει η θεματική ενότητα «Ορολογικοί πόροι», στην οποία εντάχθηκαν τρεις από τις ανακοινώσεις του Συνεδρίου;

Απάντηση

Η ενότητα αυτή καλύπτει «προϊόντα» που απευθύνονται είτε στους ειδικούς της Ορολογίας και των γλωσσικών πεδίων γενικότερα (π.χ. «εργαλεία» όπως διάφορες πληροφορικές εφαρμογές που εξυπηρετούν ή διευκολύνουν την ορολογική εργασία), είτε στους ειδικούς των άλλων θεματικών πεδίων, στους μεταφραστές, στους συντάκτες τεχνικών κειμένων και γενικότερα στο ευρύ κοινό (ορολογικά λεξικά, γλωσσάρια, βάσεις ορολογικών δεδομένων κτλ.). Οι δύο πρώτες από τις ανακοινώσεις αυτής της θεματικής ενότητας ανήκουν στην πρώτη κατηγορία, ενώ η τρίτη στη δεύτερη. Συγκεκριμένα:

- *Τα σώματα κειμένων: Ένα εργαλείο για τα παραδείγματα εξειδικευμένων λέξεων*. Στην ανακοίνωση επισημάνθηκε ότι τα σώματα κειμένων διαθέτουν μεγάλη ποικιλία παραδειγμάτων για λέξεις σπάνιες, με υψηλό βαθμό εξειδίκευσης, σε αντίθεση με τα λεξικά που δεν παραθέτουν τέτοια παραδείγματα και τονίστηκε η ανάγκη τα εξειδικευμένα τουλάχιστον λεξικά, για να είναι πιο πλήρη, να συμπεριλαμβάνουν δίπλα στον ορισμό μιας έννοιας ένα αξιόπιστο παράδειγμα προκειμένου να διευκολύνουν ένα μεγάλο αριθμό χρηστών. [Ερευνήτρια: **Βασιλική Παλασάκη**].
- *Συγκέντρωση και ανάλυση παράλληλων σωμάτων κειμένων κατά την εξαγωγή ορολογίας, για σκοπούς διδασκαλίας της μετάφρασης*. Το ενδιαφέρον αυτής της ανακοίνωσης εστιάστηκε στη σύνταξη και την ανάλυση ενός σώματος παράλληλων εκλαϊκευμένων επιστημονικών κειμένων – άρθρων εκλαϊκευμένου αγγλικού περιοδικού – και των μεταφράσεών τους στα ελληνικά με σκοπό τον εφοδιασμό καθηγητών και φοιτητών με μια «εύχρηστη μέθοδο εξαγωγής ορολογίας από σώματα κειμένων». [Ερευνήτρια: **Μαρία Μασιρά**].
- *Κατασκευή ηλεκτρονικού λεξικού οικονομικής-χρηματιστηριακής ορολογίας – Γενικές παρατηρήσεις*. Στην ανακοίνωση γίνεται περιγραφή των γλωσσικών μονάδων που έχουν συλλεγεί για τη σύνταξη του εν λόγω λεξικού, για τη δημιουργία του οποίου χρησιμοποιήθηκαν τα προγράμματα κωδικοποίησης και αυτόματης κλίσης που έχουν χρησιμοποιηθεί για την κατασκευή των γενικών ηλεκτρονικών λεξικών της Νέας Ελληνικής από το Α.Π.Θ. σε συνεργασία με το Institut Gaspard-Mongé του Πανεπιστημίου της Mame-la-Vallée. Το λεξικό των οικονομικών-χρηματιστηριακών όρων μπορεί να χρησιμοποιηθεί από αυτόματους αναλύτες κειμένων και οι όροι του να βρουν εφαρμογή και στο διαδίκτυο ως λήμματα για τις μηχανές αναζήτησης. [Ερευνήτρια: **Τζιάφα Ελένη**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 11

Η «Τυποποίηση Ορολογίας» – ως θεματική ενότητα – τι αντικείμενο έχει;

Απάντηση

Οι **ειδικές έννοιες** ενός θεματικού πεδίου **κατασημαίνονται** (παριστάνονται / αντιπροσωπεύονται / αποδίδονται) με αντίστοιχους **ειδικούς όρους**. Ιδανικό θα ήταν για κάθε έννοια να υπάρχει μόνο ένας όρος και για κάθε όρο να υπάρχει μία μόνο έννοια. Αυτό στην πράξη δεν συμβαίνει. Πολλές φορές υπάρχουν δύο ή και περισσότεροι όροι για την ίδια έννοια (**συνώνυμα**). Επίσης, πολλές φορές υπάρχουν δύο ή και

περισσότερες έννοιες που κατασημαίνονται με τον ίδιο όρο (**ομώνυμα**). Η τυποποίηση της ορολογίας έχει στόχο την **καθέρωση προτιμώμενων όρων και την ελαχιστοποίηση τόσο των συνωνύμων όσο και των ομώνυμων**, μέσω της συνεργασίας και κοινής συμφωνίας των ειδικών του θεματικού πεδίου ή και άλλων θεματικών πεδίων όταν πρόκειται για διαθεματικές έννοιες και όρους. Στα κείμενα (πρότυπα λεξικά, λεξιλόγια, γλωσσάρια) που προκύπτουν από την εργασία αυτήν κάθε λήμμα πρέπει να νοείται ως *σύμβαση των ειδικών ότι η έννοια Ε θα κατασημαίνεται με τον προτιμώμενο όρο Ο και το/τα συνώνυμó/-ά του που ακολουθούν (αν υπάρχουν)*.

Στο 6^ο Συνέδριο, για αυτήν τη θεματική ενότητα, παρουσιάστηκαν δύο ανακοινώσεις, από τις οποίες η δεύτερη θα μπορούσε να ενταχθεί και στην επόμενη ενότητα:

- *Ορολογία διαχείρισης κινδύνων έργων*. Στόχος της ανακοίνωσης ήταν η καταγραφή και μελέτη ενός συνόλου όρων που έχουν προταθεί στην ελληνική βιβλιογραφία για τη διαχείριση κινδύνων έργων και η ανάπτυξη συγκεκριμένης πρότασης για την υιοθέτηση εναρμονισμένων αποδόσεων. Η πρόταση συνοψίζεται σε πίνακα των όρων που χρησιμοποιούνται στη βιβλιογραφία, για 38 έννοιες, με ένδειξη, για κάθε έννοια, της απόδοσης που προτείνεται για υιοθέτηση. [Ερευνητής: **Κωνσταντίνος Κηρυτόπουλος**].
- *Το Ευρωπαϊκό Πρότυπο μετάφρασης EN 15038 και η ορολογία του – Καθρέφτης έλλειψης επαγγελματισμού*. Η ανακοίνωση, μέσω της μελέτης των όρων του θεματικού πεδίου της Μετάφρασης που χρησιμοποιούνται στο Ευρωπαϊκό Πρότυπο EN 15038 το οποίο υιοθετήθηκε το 2006 από 29 ευρωπαϊκές χώρες, τονίζει ότι το Πρότυπο αυτό «συμβιβάζει τις 29 μεταφραστικές κουλτούρες και αντανακλά τις ημιεπαγγελματικές μεταφραστικές πρακτικές σε πολλές από αυτές καθώς και την υφιστάμενη, λανθασμένη αντίληψη περί μετάφρασης της αγοράς. Αυτό σημαίνει ότι η ορολογία της μετάφρασης που χρησιμοποιούν οι ίδιοι οι μεταφραστές είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την εξέλιξη της μετάφρασης σε πραγματικό επάγγελμα, σύμφωνα και με έναν από τους στόχους του EN 15038». [Ερευνητής: **Jürgen F. Schopp**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 12

Η σπουδαιότητα της θεματικής ενότητας «Ορολογία και Μετάφραση» είναι εμφανής, ο καθένας αντιλαμβάνεται τη χρησιμότητα των όρων σε ένα μεταφραστή! Έτσι δεν είναι;

Απάντηση

Ναι. Η μετάφραση, από τη γλώσσα πηγής στη γλώσσα στόχου, ενός ειδικού κειμένου οποιουδήποτε θεματικού πεδίου, είναι αδύνατη χωρίς τη μελέτη των **όρων της γλώσσας πηγής** που αποδίδουν τις **ειδικές έννοιες** του πεδίου οι οποίες περιλαμβάνονται στο πρωτότυπο κείμενο. Η ανάγκη της γνώσης και χρήσης των **ισοδύναμων όρων της γλώσσας στόχου** στο μετάφρασμα είναι απόλυτη. Ο μεταφραστής πρέπει, καταρχάς, να διακρίνει ποιοι είναι αυτοί οι όροι. Στη συνέχεια, πρέπει να κατανοήσει τις **έννοιες** που οι όροι αυτοί κατασημαίνουν και να βρει τους **όρους της γλώσσας στόχου** με τους οποίους οι έννοιες αυτές κατασημαίνονται. Αυτό, αν ο ίδιος δεν είναι ειδικός του θεματικού πεδίου, μόνο από ειδικά ορολογικά βοηθήματα (βάσεις όρων, ορολογικά λεξικά έντυπα ή ηλεκτρονικά, τοπικά ή δικτυακά ή διαδικτυακά) ή με απευθείας επικοινωνία με ειδικούς του θεματικού πεδίου, μπορεί να το καταφέρει. Οι όροι **δεν μεταφράζονται** αλλά **αποδίδονται**, στο μετάφρασμα, με τους **ισοδύναμους όρους** της γλώσσας στόχου.

Βέβαια, πολλές φορές, η ανάγκη κάνει τον μεταφραστή να ασχολείται και με τη δημιουργία όρων για νέες έννοιες, π.χ. όταν δεν έχει βρει ή δεν έχει το χρόνο να βρει και να συμβουλευτεί τον κατάλληλο ειδικό εμπειρογνώμονα ή τον κατάλληλο ορολογικό πόρο, οπότε αποδίδει κατά την κρίση του τον ξενόγλωσσο όρο – μονολεκτικά ή περιφραστικά – με λέξεις γνωστές. Εκείνη τη στιγμή ο μεταφραστής *ακροβατεί* παίζοντας το ρόλο του ειδικού ονοματοθέτη της νέας έννοιας στη γλώσσα στόχου. Και αν οι ειδικοί του θεματικού πεδίου δεν έχουν αποδώσει τη νέα έννοια με τον ίδιο τρόπο, τότε, στην ουσία, «θέτει σε κυκλοφορία» ένα «συνώνυμο», που ενδέχεται όμως να είναι εντελώς ακατάλληλο ως όρος για την ονοματοδότηση της υπόψη έννοιας.

Στη θεματική ενότητα «Ορολογία και Μετάφραση» είχαμε πέντε ανακοινώσεις:

- *Ορολογία και θεωρία της μετάφρασης: Μια λειτουργική-πραγματολογική προσέγγιση*. Στόχος της ανακοίνωσης αυτής ήταν να δείξει ότι, σε λειτουργικό-πραγματολογικό πλαίσιο, κατά τη μετάφραση, οι όροι δεν μπορούν να αποδοθούν απομονωμένοι από την επικοινωνιακή τους λειτουργία, αλλά ως «λεξήματα εν λειτουργία». Ως *λειτουργία* δε (σύμφωνα με την ανακοίνωση) ορίζεται το σκοπούμενο αποτέλεσμα από συγκεκριμένη ομάδα αναγνωστών σε συγκεκριμένη περίπτωση και όχι το πραγματικό αποτέλεσμα από όλων των ειδών τους αναγνώστες σε όλων των ειδών τις περιστάσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η μετάφραση αντιμετωπίζεται ως διαγλωσσική, προσανατολισμένη στην ομάδα-στόχο αναπαραγωγή ενός κειμένου σε ένα συγκεκριμένο κειμενικό είδος. [Ερευνητής: **Sigmund Kvam**].

- *Μεταφράζοντας τη δυτική ορολογία στην Ιαπωνική γλώσσα – Από τα ιδεογράμματα στην Κατακάνα.* Η ανακοίνωση ασχολήθηκε και φώτισε τη σχέση μεταξύ ορολογίας και μετάφρασης στην Ιαπωνική γλώσσα και γενικότερα στην Ιαπωνία, ανασκοπώντας τις ιστορικές αλλαγές αυτής καθαυτής της μεταφραστικής διαδικασίας δυτικών όρων και παρέχοντας στοιχεία για την αντιμετώπιση της ιαπωνικής «διγλωσσίας» (μεταξύ της κλασικής γλώσσας Kanji, που βασίζεται στις έννοιες, και της νεότερης γλώσσας Katakana που υιοθετεί τους ξένους όρους με φωνητική μεταγραφή). [Ερευνητές: **Keisuke Kasuya, Μαίρη Κοβάνη**].
- *Ο ρόλος των μεταφραστικών οδηγιών στη διαμόρφωση της ειδικής ορολογίας.* Στην ανακοίνωση τονίστηκε η σπουδαιότητα των μεταφραστικών οδηγιών, ως μιας από τις τρεις διαστάσεις της λειτουργικής προσέγγισης της μετάφρασης, καθώς και οι διομορφίες της μετάφρασης των ειδικών κειμένων προς μια «μικρή» γλώσσα όπως είναι τα ελληνικά και προτάθηκε ο «εμπλουτισμός του περιεχομένου των μεταφραστικών οδηγιών με πληροφορίες ή υποδείξεις που θα διευκολύνουν τις επιλογές του μεταφραστή μεταξύ διπλών ή πολλαπλών συνώνυμων όρων και θα συνδράμουν, έστω και εμμέσως, τις απόπειρες ορολογικής τυποποίησης». . [Ερευνητής: **Παναγιώτης Ι. Κελάνδριος**].
- *Η ανάγκη της λειτουργικής προσέγγισης στη μετάφραση ειδικών κειμένων.* Στην ανακοίνωση τονίζεται ότι οι λειτουργικές προσεγγίσεις βοηθούν τον μεταφραστή ειδικών κειμένων να αντεπεξέλθει στα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζει κατά τη μετάφραση τέτοιων κειμένων. Συγκεκριμένα, αναδεικνύουν τη σημασία παραμέτρων όπως π.χ. η (δια)κειμενική ανάλυση στοιχείων των κειμενικών και επικοινωνιακών συμβάσεων δύο γλωσσών και πολιτισμών και οι ενδοκειμενικοί παράγοντες που αφορούν το λεξιλόγιο, τη σύνταξη και, γενικώς, τη συνολική δομή του ζεύγους γλωσσών. Τόσο σε επίπεδο μικροδομής όσο και μακροδομής, οι λειτουργικές προσεγγίσεις πληρούν το χρέος τους απέναντι στο προς μετάφραση κείμενο, πάντα με γνώμονα την εξυπηρέτηση του σκοπού της μετάφρασης. [Ερευνήτρια: **Αναστασία Παριανού**].
- *Η μετάφραση σαν σταθμός στη διαδρομή των νομοθετικού χαρακτήρα κοινοτικών σιδηροδρομικών κειμένων.* Μεσα από τη διαδρομή και τις διαδικασίες που ακολουθούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τη μετάφραση των νομοθετικών και κανονιστικών κειμένων και ειδικότερα εκείνων που αφορούν το σιδηρόδρομο, η ανακοίνωση επισήμανε τα προβλήματα της πολυπλοκότητας της διαδικασίας μετάφρασης και της απουσίας ενιαίας ελληνικής σιδηροδρομικής ορολογίας ως γενεσιουργά αίτια ορολογικής πολυμορφίας και ασυνέπειας με αρνητική επίπτωση στην ποιότητα των μεταφράσεων. Αναφέρθηκαν προτάσεις αλλά και οι πρωτοβουλίες βελτίωσης και εναρμόνισης των όρων στην ΕΕ καθώς και η προωθούμενη πρόταση του Υπουργείου Μεταφορών και Επικοινωνιών για συνεργασία με τη μεταφραστική υπηρεσία της ΕΕ στον τομέα της σιδηροδρομικής ορολογίας. [Ερευνητές: **Μ. Καλλέργης, Ε. Μποβιάτση**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 13

Τι εξετάστηκε στο πλαίσιο της τελευταίας θεματικής ενότητας «Δραστηριότητα φορέων και οργάνων Ορολογίας»;

Απάντηση

Στην θεματική ενότητα «Δραστηριότητα φορέων και οργάνων Ορολογίας» παρουσιάστηκαν τρεις ανακοινώσεις:

- *Προς μία γλωσσική παγκόσμια τάξη.* Στην ΕΕ, η πολυγλωσσία έχει γίνει πολιτική προτεραιότητα, όλες οι γλώσσες είναι σημαντικές. Εν τούτοις, στην πράξη παρατηρείται συνεχής προώθηση της αγγλικής στην καθημερινή ζωή, ακόμη και στην ΕΕ. Το να ζει κανείς με πολλές γλώσσες σε έναν ηπειρωτικό οργανισμό όπως είναι η ΕΕ, ή σε έναν ευρύτερο παγκόσμιο περίγυρο, δεν είναι κάτι προφανές. Οι πολιτικοί και οι «πολίτες» που είναι συνηθισμένοι να ζουν μέσα σε ένα κράτος με μία εθνική γλώσσα πρέπει να προσαρμοστούν, ψυχολογικά και πρακτικά. Για τούτο το πρόβλημα, η ανακοίνωση επισημαίνει ότι ο κόσμος πρέπει να βρει λύσεις. Υπάρχει ανάγκη για μια νέα γλωσσική παγκόσμια τάξη, με νέους «κανόνες του παιχνιδιού». Καμιά γλώσσα δεν υπερτερεί έναντι των άλλων γλωσσών. Οι γλώσσες που δεν είναι εξοπλισμένες έτσι ώστε να αντιμετωπίζουν την πολυπλοκότητα της σημερινής πραγματικότητας πρέπει να εμπλουτιστούν και να προσαρμοστούν, έστω και αν χρησιμοποιείται μια γλώσσα-οχημα όπως τα αγγλικά, αυτή δεν πρέπει να υποκαταστήσει τις μητρικές γλώσσες των λαών. [Ερευνητής: **Jan Roukens**].
- *Βασικές αρχές για την εκπόνηση πολιτικών στον τομέα της ορολογίας.* Η ανακοίνωση εστιάστηκε στις ενέργειες, σχετικά με τον ορολογικό σχεδιασμό, της UNESCO (Οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για την Παιδεία, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό), η οποία εξέδωσε εγχειρίδιο με τίτλο «Βασικές αρχές για την εκπόνηση πολιτικών στον τομέα της ορολογίας» για όλες τις γλωσσικές κοινότητες. Βάσει του

εγχειριδίου αυτού η ανακοίνωση αναφέρθηκε στα απαραίτητα στάδια για το σχεδιασμό, την εκπόνηση και την εφαρμογή μιας πολιτικής στον τομέα της ορολογίας. [Ερευνήτρια: **Χριστίνα Διπλάρη**].

- *Η ορολογία της Ε.Ε. στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους: Επικοινωνιακοί στόχοι και ορολογικές επιλογές.* Η ανακοίνωση περιέγραψε τις προσπάθειες της Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ελέγχων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους για υιοθέτηση και εναρμόνιση της ορολογίας που χρησιμοποιείται από τα όργανα της Ε.Ε., όπως και τις προσπάθειες καθιέρωσης κάποιων όρων που θα διευκολύνουν το έργο της και θα καταστήσουν σαφείς τις θέσεις της Ελλάδας στους Ευρωπαίους εταίρους της. Παρουσίασε, επίσης, προβληματισμούς που άπτονται της γλωσσικής ορθότητας και οικονομίας και της ορολογικής αβεβαιότητας, όπως διερευνώνται και προκύπτουν μέσα από δίγλωσσα σώματα κειμένων. [Ερευνήτρια: **Αγγελική Καραστέργιου**].

ΕΡΩΤΗΣΗ 14

Η ανοικτή συζήτηση «Αρχές της Ορολογίας – Προσαρμογή των Διεθνών Προτύπων για την ελληνική γλώσσα», με την οποία έκλεισε το Συνέδριο, τι θέματα κάλυψε; Εκτός από τους συνομιλητές είχε συμμετοχή ικανοποιητική και το ακροατήριο;

Απάντηση

Κατά την ανοικτή συζήτηση παρουσιάστηκε το έργο της Επιτροπής Τυποποίησης ΤΕΕ-ΕΛΟΤ/ΤΕ21 «Αρχές της Ορολογίας» και ιδιαίτερα τα προσφάτως εκδοθέντα πρότυπα ΕΛΟΤ 561.1 και ΕΛΟΤ 561.2 και το υπό επεξεργασία πρότυπο ΕΛΟΤ 402. Τη συζήτηση διηύθυνε η καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Κύπρου κα **Μαριάννα Κατσογιάννου** (παρατηρήτρια της ΤΕ21), ενώ στη λογομήγυρη συμμετείχαν η συντονίστρια της ΤΕ21 κα **Κατερίνα Τοράκη** και τα μέλη της κκ. **Κώστας Βαλεοντής** και **Γιάννης Σαριδάκης** καθώς και η εκπρόσωπος της επιτροπής ΤΕ22 «Τεκμηρίωση» κα **Στέλλα Χατζημαρή**.

Στην αρχή έγιναν από τους συνομιλητές οι εισηγήσεις:

- **Η επιτροπή ΤΕ21 και το έργο της.** Ιστορικό – Φορείς που εκπροσωπούσαν στην ΤΕ21 – Πρότυπα που έχουν παραχθεί στην πρώτη φάση λειτουργίας της – Διοργάνωση του Διημέρου «Τυποποίηση Ορολογίας», 11-12 Νοεμβρίου 1991 – Ανασυγκρότηση της ΤΕ21 (2005) – Πρότυπα που έχουν παραχθεί ή είναι στο πρόγραμμα στη δεύτερη φάση λειτουργίας – Διοργάνωση από ΤΕΕ-ΕΛΕΤΟ εσπερίδας στη μνήμη Βασίλη Φιλόπουλου – Η επιτροπή ΤC37 του ISO, οι υποεπιτροπές της και τα πρότυπα του προγράμματός της – Μελλοντικός ρόλος της ΤΕ21. [Συνομιλήτρια: **Κατερίνα Τοράκη, συντονίστρια της ΤΕ21**].
- **Τα νέα πρότυπα ΕΛΟΤ 561 και ΕΛΟΤ 402.** Αναδρομή από τη Διεθνή Σύσταση ISO/R 1087:1969 στα Διεθνή Πρότυπα ISO 1087-1:2000 και ISO 1087-2:2000 και από τη Διεθνή Σύσταση ISO/R 704:1969 στο Διεθνές Πρότυπο ISO 704:2000 – Σύντομη παρουσίαση του περιεχομένου του ΕΛΟΤ 561.1 και του ΕΛΟΤ 561.2 με παραδείγματα εννοιολογικών με ορισμένους βασικούς ελληνικούς όρους – Σύντομη παρουσίαση του περιεχομένου του ΕΛΟΤ 402 Έκδοση 2 – Σύνοψη των βασικών αρχών για την ελληνική γλώσσα. Αρχές σχηματισμού όρων (*διαφάνεια, συνέπεια, γλωσσική καταλληλότητα, γλωσσική οικονομία, παραγωγικότητα και συνθετικότητα, γλωσσική ορθότητα, γλωσσική εντοπιότητα*) – Ο βασικός ρόλος των προτύπων αυτών στην οροδοσία/ονοματοδοσία και η ανάγκη ευρείας διάδοσής τους. [Συνομιλητής: **Κώστας Βαλεοντής, εκπρόσωπος της ΕΛΕΤΟ και εισηγητής στην ΤΕ21**].
- **Τυποποίηση ορολογίας και ΕΛΟΤ.** Τυποποίηση Ορολογίας – Προϊόντα – Επικοινωνία και Τυποποίηση Ορολογίας – Ορολογική εργασία – Εννοιότυπος (βάση ορολογικών δεδομένων) ΕΛΟΤ. [Συνομιλητής: **Γιάννης Σαριδάκης, εκπρόσωπος του ΕΛΟΤ στην ΤΕ21**].
- **Εμπειρία από την εφαρμογή των αρχών της Ορολογίας στην τεκμηρίωση.** Δραστηριότητες της ΤΕ 22 – Ζητήματα γλώσσας και ορολογίας που προκύπτουν κατά την επεξεργασία των ελληνικών προτύπων τεκμηρίωσης – Η αναγκαιότητα εφαρμογής αρχών Ορολογίας στο έργο της τεκμηρίωσης-πληροφόρησης – Επισημάνσεις και προτάσεις. [Συνομιλήτρια: **Στέλλα Χατζημαρή, εκπρόσωπος της επιτροπής ΤΕ22 «Τεκμηρίωση»**].

Στη συνέχεια, έγινε συζήτηση με το ακροατήριο. Η επιτυχία της συζήτησης εξασφαλίστηκε από το ενδιαφέρον και την ενεργό συμμετοχή σημαντικού αριθμού συνέδρων οι οποίοι απηύθυναν πολλές ερωτήσεις στους συνομιλητές και έμειναν ως το τέλος της συζήτησης, που σήμανε και τη λήξη ενός ακόμα επιτυχημένου συνεδρίου Ορολογίας, του 6^{ου} Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία».

ΕΡΩΤΗΣΗ 15

Με δυο λόγια τι θα μπορούσε να λεχθεί για το 6^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία»;

Απάντηση

Το 6^ο Συνέδριο «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία», σφραγίζοντας με επιτυχία τη δεκαετία από το 1^ο Συνέδριο (1997), έδειξε ότι η ανά διετία συνεδριακή κινητοποίηση της ΕΛΕΤΟ και των συνδιοργανωτών έγινε πλέον θεσμός που κρατά ζωντανό το ενδιαφέρον των επιστημόνων της Ορολογίας αλλά και των επιστημόνων πολλών άλλων κλάδων, οι οποίοι δραστηριοποιούνται ή ενδιαφέρονται για την ορολογία τους. Μέσα στο 2008 θα δοθεί η σκυτάλη της διοργάνωσης στην Οργανωτική Επιτροπή του 7^{ου} Συνεδρίου «Ελληνική Γλώσσα και Ορολογία» που θα πραγματοποιηθεί το 2009.
